

Nepenthes: tropická rostlina s laskavými ústími

Přesvědčivě předvedl Radek Kastner
[18.04.2008]
Aktualizováno [19.04.2008]

O: Toto je
přesvědčivě nejslavnější a nejefektivnější rod masožravých rostlin.

Nepenthes truncata; *Nepenthes* 'hybrid'

Foto *Galleria Carnivora* © Barry Rice

Jsou to rostliny, které asi nejvíce odpovídají našemu stereotypnímu pohledu na to, co si pod pojmem masožravá rostlina představujeme. Mnohá z nich pocházejí z mládežnických lesů jihovýchodní Asie, vytvářejí enormní listiny, které se připevňují do vrcholku stromu a jejich masožravé pasti jsou velké, hladové vypadající chytáky, které vypadají zpropadeně masožravě. Nemusíte rozumět technickým detailům těchto rostlin, abyste věděli, že jsou nebezpečně živoucími!

Nadto potřebuje větší laskavost takové podmínky, že se stávají vhodnými pouze pro ty přátele, kteří jim mohou nabídnout dostatečně velké, sklenkové prostory. (Později si pohovořme o kultivaci o trošku více a já se budu snažit vypáchnout některé druhy, které jsou relativně jednodušší pěstovatelné i bez sklenky. Relativně!)

Oběť - *Nepenthes gymnaphora*

Foto *Galleria Carnivora* © Barry Rice

První zaznamenaná popsání rostlin rodu *Nepenthes* náleží ze zájmu jen ten, který udělal Etienne de Flacourt, guvernér francouzské kolonie na Madagaskaru v roce 1658. Jméno "Nepenthes" bylo vytvořeno v roce 1737 samotným Linnem jako připomínka omamného prostředku (nepenthe), kterým Helena Trojská opájela své hosty. Většina lidí používá latinské jméno jako jméno obecné, i když lidé se vyběhají doslovněmu latinskému pojmenování - používají - tu a tam jména jako "tropical pitcher plants" nebo "monkey cups," nebo nauseum (česky je běžná používání v různých âžlaskavka/-y pro název rodu i jednotlivých rostlin obecně, pro označení konkrétního druhu se však používají latinská jména, *Nepenthes sanguinea*,

Nepenthes inermis atd., pozn. p^á™ekl.). Ov^ájem j^á bych cht^ál vstoupit do ad hominem ^átok^á proti takov^á½mto lidem, vyjma t^ách, kter^á by vy^ástily v bitvu quid pro quo. QED.

Nepenthes jsou ^áplhav^á li^ány s (obvykle) dlouh^á½mi a pon^ákud nev^á½razn^á½mi, jako me^á tvarovan^á½mi listy. Na ^ápi^áce ka^á½d^áho listu je ^áponka, kter^á je ^áasto tro^áku sto^áen^á sm^árem dol^á a n^ásledn^á vzh^áru. Tento z^áhyb umo^á¾^áuje rostlin^áim zav^áájovat se na okoln^á- vegetaci jako na n^ájakou oporu. ^ášponek je zakon^áen l^áá•kou ^á“ maso^á¾ravou gravita^án^á- past^á-.

Vzhled l^áá•ek jednotliv^á½ch druh^á Nepenthes je samo sebou odli^án^á½. Ale obecn^á½ princip je v^ájude stejn^á½ a to vodot^ásn^á l^áá•ka s kluzk^á½mi st^ánami, po kter^á½ch m^á ^áko^á™ist jen velmi t^áko ^áplhat zp^át vzh^áru, pokud do l^áá•ky u^á¾ jednou spadne. ^ášst^á- l^áá•ky je ozdobeno ^áebrovitou strukturou, kter^á se naz^á½v^á peristome (ob^ást^á-, pozn. p^á™ekl.). Tento peristom pom^áh^á zadr^á¾et ko^á™ist a tak^á nav^ád^á- ko^á™ist do l^áá•ky. V^á•ko l^áá•ky se jako by vzn^áá na otvorem l^áá•ky. To m^á ^á napom^áhat udr^á¾et de^ákovou vodu mimo l^áá•ku, ale j^á si mysl^á-m, ^á prvotn^á- funk^á- je l^áákat ko^á™ist sv^á½m atraktivn^á-m zbarven^á-m a nektarov^á½mi ^á¾l^ázami. Ko^á™ist, kter^á je vis^á- na spodn^á- ^ást^á v^á•ka je extr^ámn^á ohro^á¾en^á mo^á¾nost^á- p^ádu do jej^á-ho nitra!

Je t^ám^á™ jist^á, ^á rostliny Nepenthes vytv^á™ej^á- vlastn^á- tr^ávic^á- enzymy (zvan^á nepenthesin), ale je^át^á nebyly p^á™esv^ád^áiv^á prok^áz^ány i p^á™es mno^á¾stv^á- pokus^á tak u^áinit. Jedna v^ác je i p^á™esto jist^á. Existuje zde v^á-ce ne^á¾ 150 druh^á ^áivo^áich^á, kte^á™^á- se nau^áili, jak je mo^á¾no p^á™e^á¾t v l^áá•k^áich t^áchto rostlin, nav^á-c je naz^á½vaj^á- sv^á½m domovem a mo^á¾n^á pom^áh^á rozkl^ád^án^á- ko^á™isti chycen^á do l^áá•ek. Ve skute^ánosti mnoho druh^á ^áivo^áich^á, v^áetn^á larev kom^áir^á, stejn^á jako mravenci, pavouci nebo ^á¾^áby z^á-sk^ávaj^á- z tohoto bl^á-zk^áho vztahu s l^áá•kovkami. Toto je extr^ámn^á zaj^á-mav^á pole pro v^á½zkum.

L^áá•ky rodu Nepenthes obvykle chytaj^á- mal^á ^álenovce. Ty bl^á-^á zem^á se sna^á¾^á- pochytat ty lezouc^á-, zat^á-mco ty, um^á-st^án^á ve vy^áá^á-ch poloh^áich, maj^á- tendenci lapat v^á-ce ok^á™dlen^á½ hmyz (i kdy^á¾ zde doch^áz^á- k ^áirok^ámu p^á™ekr^á½v^án^á- typu ko^á™isti). Ob^áas jsou polapeni i mal^á- obratlovci. Nepenthes rajah je n^á kdy zmi^áov^áina, jako lovec mal^á½ch ^á¾ab. V^ád^áli jste nap^á™^á-klad, ^á¾e posledn^á- v^ác^á- ^á¾ab^á-ho t^ála, kterou lze str^ájit je k^á ^á¾e z jejich nohou? Pod^á-vejte se do l^áá•ky Nepenthes rajah a m^á ^áete zjistit, kolik mal^á½ch ^á¾ab bylo spo^á™^ád^áno prost^á- t^á-m, ^á¾e si spo^á™^á-t^áte mal^á ^áen^á rukavice plovouc^á- v tekutin^á l^áá•ky!

Nepenthes ^á hybrid^á

Foto^áRadek Kastner

P^á™^á-le^áitostn^á, opravdu velmi p^á™^á-le^áitostn^á l^áá•ky polap^á- v^át^á ^áivo^áichy, jak^á½mi jsou mal^á- hlodavci. Ale to je vz^áicn^á a nic to nevypov^á-d^á o norm^áln^á-m b^áhu v^ác^á-. Vy tak^á pravd^ápodobn^á ob^áas sn^á-te ^áv^ába bez toho, abyste o tom v^ád^áli, ale nemysl^á-m si, ^á¾e byste ho ozna^áili za pravidelnou sou^ááist va^áá- potravu. (Nebo ano? No jejda!)

Další m zajišťující m rysem u *Nepenthes*, jedinečně m mezi všemi ostatními masožravými rostlinami, snad vyjma bromeliad, je to, že rostliny tohoto rodu jsou dvoudomé. To znamená, že rostliny vytvářejí buď samičí nebo samičí květy. Vypadá to, že většina rostlin rodu *Nepenthes* jsou samičího pohlaví, takže samičí rostliny jsou takovým bonusem se zvláštní hodnotou navíc pro ty, kdo lájají kovy rozmnožují.

Většina druhů lájajících kovek je rozšířena na velmi malém území - umění - v oblasti Sund, což je Borneo, Sumatra, Jáva a malajský poloostrov. I když existují zajišťující vřimky a některé druhy mají pářekvapivě rozšířením území, které osidlují. Následující stránky FAQ jsou organizovány podle zeměpisného rozšíření a na těchto stránkách jsem uvedl všechny druhy lájajících kovek, které se na každém území vyskytují. Některé druhy se mohou vyskytovat na všech stranách FAQ, pokud je i jejich zeměpisné rozšíření - většina, tudíž jsem zákonem celou tuto sekci jedinou stranou, na kterou jsem uvedl každé jednotlivé druhy rodu *Nepenthes*. (Všimněte si, že je to pro vás takto užitečné; protože pro mě ano!) Takže jsem poznal u seznamu druhů kategorie vřimkování vřimky u každé jednotlivé rostliny. Ty rostliny, které se vyskytují v nadmořské výšce 0 až 1000 m se nazývají nížinnými druhy, ty které se vyskytují ve výškách nad 1000 m se nazývají horskými druhy. Některé druhy, které vykazují pářek mezi těmito kategoriemi jsou nazývány buď intermediální/pářechodné a nebo jsi je prostě nazývány nížinnými horskými druhy. Tento systém tědání je, jen tak mimochodem, zcela běžný u pářitelů lájajících kovek.

Seznam druhů *Nepenthes* je často kontroverzní. Neexistuje totiž žádná generální dohoda o tom, které druhy na takovém seznamu mají nebo nemají být umístěny, takže nebudete pářekvapení nesrovnalostmi mezi mým seznamem a seznamy jiných autorů. Je pro to několik důvodů. Zaprvé, lájajících kovy mohou být někdy těžko identifikovatelné. Mnoho identifikačních charakteristik závisí na vlastnostech lájajících, ale ty nejsou vždy zcela věrohodné. Za další, většina druhů vytvářejí "spodní lájajících" (blíže k zemi), které jsou svou stavbou odlišné od "horních lájajících" (většinou na rostlině, často vytvářejí na kvetoucích stoncích), no a tato dvojtvarost máte pářím jejich identifikaci. No a konečně, všechny druhy lájajících kovek jsou schopny hybridizace (křížení). To komplikuje věci ještě více.

Ve své monografické práci se snažil Danser setat tento rod do několika sekcí. Tento systém byl složitý, umělný a nakonec byl opuštěn pozdějšími badateli na tomto poli.

Když se podaří objevit populaci rostlin s ošivnými jedinečněmi znaky, rázně odborníci na lájajících kovy z celého světa mají táomně jistě odlišné názory na to, jak tuto rostlinu zařadit. Některé usuzují na to, že se podařilo objevit nový druh. Další určí, budou hovořit o tom, že jde jen o variety již dříve známého druhu. A po nějaké době budou zbývat ti, kteří budou zcela jistě pářesvědčeni o tom, že jde pouze o křížení již dříve známých druhů. Ovšem posléze, když se charakteristiky tohoto hybridního shluku ustálí, má se být rozhodnuto, že se stane novým druhem? Tohle všechno je rozbuškou pro ujevené boje mezi všemi, kteří si jen honě vlastní ego a je to opravdu velká legrace to všechno sledovat.

Ve skutečnosti jsem pouhým divákem v zákumu rodu lákůvek. Jsem neskutečně
účastný, že zde mohu potvrdit, že neznám odpovídi na mnoho komplikovaných
otázek taxonomie Nepenthes, ani nemám dostatečnou ponětí o mnoha věcech a
problémech, aby se můj názor stal autoritativním. Měly by být vytvořeny nové
základy na zopakování konceptů představených badateli, které cituji.

Page

citations: Clarke, C. 1997, 2001; D'Amato, P. 1998a; Danser, B.H.
1928; Frazier, C. 2000; Phillipps, A. and Lamb, A. 1996; Rice, B. 2006a;
Schlauer, J. 2002; personal observations.

Revised: April 2007

©Barry Rice, 2005

T: Radek Kastner